

זוה יותר משהחלפת בגדים

מבוא דרוזים לבוש הגברים לבוש הנשים מקור המנהגים מעמד האישה יציאה ללימודים שליטה של אנשי הדת חקר אישי דיון ומסקנות ביבילוגרפיה

מבוא

נושא החקר של עבודתי הוא השינוי החברתי המתבטא במנהגי הלבוש ובמסורת במגידל שמש. מטרת הייתה לחקור את השינוי שקרה בחברה הדרוזית, הגורמים לו, והשפעת השינוי על החברה.

בחרתי בנושא הזה בגלל שהוא קורה סביבי 24 שעות ביום. בגלל שאני חייה בחברה זאת, ורואה את המאבקים בין אנשי הדת לבין האנשים ש"לא מתנהגים טוב" לפי ההלכה הדתית; מאבקים בין ההורים לבין ילדיהם, אפילו בין מורים לתלמידים בבתי ספר דרוזיים. אנשים אלה נאבקים אחד בשני בגלל שאחד מהם רוצה לעשות שינוי מסוים, ואחר רוצה לעצור אותו למען השמירה על המסורת והנורמות. הנושא הזה מעניין אותי כי הוא התחיל לפני שנולדתי וממשיך לקרות ואני לא יודעת מה יהיה המצב בעתיד.

בהתחלה חשבתי ששינויים הם חלק מהחיים, קורים ועוברים וברוך כלל משפרים את החיים בחברה, אבל הבנתי שהשינוי אצל הדרוזים שונה, משום שהיציבות אצלם היא דבר חשוב וחיובי, כדי לשמור על תרבות, למרות מספר האנשים הקטן באוכלוסייה ולמרות הסביבה השונה.

הנחת היסוד היא שהתערבות הקהילה הדרוזית בקהילה היהודית יצרה שינוי בחשיבת האנשים וגרמה להם לעשות שינוי חברתי.

במהלך החקר, השתמשתי במקורות כמו מאמרים של חוקרים שונים, בשפות שונות.

בחקר האישי שלי בצעתי שני ראיונות עם נשים מעניינות שהכרתי לפני הרבה זמן, אחת מהן היא דודה שלי, שלא ידעתי מה היא חושבת לפני הראיון, והשניה - מורה בבית הספר שלא היה לי מושג שהיא חוותה דברים מרגשים, קשים ורגישים, שהשפיעו על החשיבה שלה היום. תודה רבה לדניאלה שאול, שעזרה לי ולימדה אותי איך לעשות את עבודת החקר הראשונה שלי.

כותבת עבודה זו היא שאם פחר אלדן, תושבת מגידל שמש, תלמידת כיתה ט', במסגרת קורס לעריכת עבודות חקר, מרכז מדע ודעת למחוננים במכללת תל חי 2017.



זוה יותר משהחלפת בגדים

מבוא דרוזים לבוש הגברים לבוש הנשים מקור המנהגים מעמד האישה יציאה ללימודים שליטה של אנשי הדת חקר אישי דיון ומסקנות ביבילוגרפיה

דרוזים

מידע כללי

העדה הדרוזית מרוכזת ברובה בסוריה - הר הדרוזים, בדרום המדינה - ובלבנון בעיקר בהרי השוף. כמו כן קיימות קהילות דרוזיות קטנות יותר בירדן, באמריקה הצפונית ובאמריקה הדרומית. בישראל מהווה הקהילה הדרוזית כ- 8% מתושבי הארץ.

הלבוש הדרוזי הדתי

פרח שרוף (2008) אומרת שהלבוש הדרוזי הדתי הינו ארוך, אטום ורחב, בצבע כחול כהה או שחור. הוא מכסה את הראש והשיער ואת כל הגוף בקיץ ובחורף, למען השמירה על עקרונות הדת המקדשים צניעות ואחידות. הנשים לובשות את הלבוש הדתי כל השנה, ואין לבוש מיוחד לאירועים מיוחדים ולחתונות.

משמעות הלבוש הדתי הדרוזי המסורתי

שרוף טוענת כי הלבוש הדרוזי הוא צנוע ומיוחד, הוא מתבטא בבגדים ארוכים וכחים. הצבע הכהה מסמל עומק במחשבה וקשר חזק לדת. המשמעות של לבוש כזה היא להימנע מקישוטים העלולים לפגוע בערכים. הצבע הכחול הכהה או השחור הם צבעים שמבטאים צניעות באופן מקסימאלי.



חתונה דרוזית דתית מסורתית

זוה יותר משהחלפת בגדים

מבוא דרוזים לבוש הגברים לבוש הנשים מקור המנהגים מעמד האישה יציאה ללימודים שליטה של אנשי הדת חקר אישי דיון ומסקנות ביבילוגרפיה

לבוש הגברים

שרוף אומרת שהדרוזי הדתי צריך לגלח את שיער הראש, לכסות אותו במצנפת ולגדל שפם. הוא יכול לגדל זקן אך אין זו חובה. לכיסוי ראש זה צורות שונות המבטאות כל אחת מהן דרגה אחרת בהירארכיה הדתית:

1. כובע צבעוני - מעין כיפה גדולה - לאדם הדתי הפשוט ביותר.
2. כפיה לבנה
3. תרבוש אדום שמונחת עליו כפיה לבנה
4. תרבוש אדום מלופף מסביב – על ידי כפיה לבנה
5. תרבוש אדום מלופף מסביב וגם מלמעלה.

עוז אלמוג (2008) אומר כי הגברים החילוניים "הגוהאלי" الجهال הם הדרוזים חסרי הידע הדתי. הם מעורים בחברה הישראלית, מתפרנסים בה, ומצווים להשתלב במנהגיה בכלל ובמנהגי הלבוש בפרט. אפילו על פי חוקי הדת, מוטל על הדרוזי באשר הוא להשתלב במקום בו הוא חי, על מנהגיו והרגליו. המנהיגות הדתית לא באה בטענות אל הגבר הדרוזי החילוני המודרני.

הלבוש הוא אחד מהגילויים הראשונים להשתלבות הדרוזים במקום שהם חיים בו, גבר דרוזי חילוני לבוש כמו גבר ישראלי חילוני, אשר השתלב בחברה הישראלית ובמיוחד במנהגי הלבוש.



זוה יותר מנהלפת בגדים

מבוא דרוזים לבוש הגברים לבוש הנשים מקור המנהגים מעמד האישה יציאה ללימודים שליטה של אנשי הדת חקר אישי דיון ומסקנות ביבילוגרפיה

לבוש הנשים

עוז אלמוג (2008) אומר כי לבוש האישה הדרוזית הדתית מפריד בין האישה והעולם החיצוני; עליה לכסות את כל אברי גופה, בקיץ ובחורף, למען השמירה על עקרונות הדת, המקדשים צניעות, אחידות והתרחקות מעונג מיותר. אין לנשים לבוש אחר לאירועים מיוחדים ואפילו הכלה אמורה להתחתן בלבוש דתי מלא ללא כל חריגה.

החברה הדרוזית עוברת שינויים חברתיים רבים בשנים האחרונות, ואחד הביטויים הבולטים ביותר לכך משתקף ביחס החברה ללבוש בכלל, וללבוש הנשים בפרט. החשיפה להרגלי הלבוש החופשיים בחברה הישראלית החילונית בערים הגדולות, יוצרת מאבקים הולכים וגוברים על הגדרת הגבולות. המבוגרים והדתיים נאבקים על שימור האיסורים ודבקות בלבוש המסורתי השמרני, הנוער מושך לאימוץ נורמות חופשיות, כלומר לבוש עדכני, שברובו הוא חושפני, ססגוני ומבליט את חלקי הגוף.

נשים אשר באות במגע עם האוכלוסייה היהודית החילונית, נוטות להתלבש כמעט כמו חברותיהם היהודיות החילוניות. היום, אישה חילונית במגזר הדרוזי לובשת בגדים על פי הקיים באופנה ובחנויות, על פי טעמה, העדפותיה ויכולתה הפיננסית. נשים אשר באות במגע עם האוכלוסייה היהודית החילונית, נוטות להתלבש כמעט כמו חברותיהם היהודיות החילוניות אבל יש נשים שלמרות שהן חילוניות ואין להן קשר עם הדת - המסורת והקשר לכיבוד ערכי הדת מונעים מהן ללבוש מכנסיים.



זוה יותר מנהלפת בגדים

מבוא דרוזים לבוש הגברים לבוש הנשים מקור המנהגים מעמד האישה יציאה ללימודים שליטה של אנשי הדת חקר אישי דיון ומסקנות ביבילוגרפיה

מקור המנהגים ומנהגי הלבוש הדרוזי הדתי

פרח שרוף (2008), אומרת כי מקור הלבוש הדרוזי הדתי שנקרא "אלבאס אידין א'דרזי" لباس الدين الدرزي' נקבע לפי הפירושים של אל אמיר אל סייד לאגדות הדת שנמצאו בספר הקדוש של הדרוזים 'אלחכמה', בספר זה מובאים תיאורים של מנהגים וטקסים ובערבית - 'קייאם ותקאליד' 'قيم وتقاليد', וביניהם התייחסות ברורה לתרבות הלבוש - 'אאדב אל'לבאס' 'آداب اللباس'.

תפקיד אל אמיר אל סייד בקביעת החוקים והמנהגים

סלמאן פלאח (2000), כתב בספרו "הדרוזים במזרח התיכון":

"בשנים 1017-1043 תקופת הפצת הדת הדרוזית, נשלחו למקומות שונים בעולם איגרות של שליחי הדת הגדולים, ופורסמו מנשרים וחומר כתוב אחר. בתום התקופה נאספו כל הכתובים האלה ומאז נחשבו לספרי הדת, הנקראים חכמה - ספרי החכמה. תוכנם של הספרים האלה אמנם נשמר תמיד בסוד, אך ידוע שהם מכילים חוקים ותקנות של 'עשה ולא תעשה' שכל מאמין חייב לשמור.

כתבי היד של הספרים האלה היו בידי חכמי דת שונים, אשר הקפידו לשמור עליהם ולמדו בעל פה את תוכנם. במשך הזמן השתרבו לכתבי היד שיבושים וניתנו להם פירושים לא נכונים, לפיכך התעוררו חילוקי דעות בין החכמים השונים בדבר פירושם הנכון. כל חכם דת פעל באורח עצמאי, כי לא הייתה סמכות פוסקת מרכזית. ז

ה היה המצב עד שהופיע אל אמיר אל סייד (1419-1479) ועשה שני מעשים שחשיבותם ראשונה במעלה: ראשית, הוא ערך את כתבי הדת והוציא את היסודות הזרים שחדרו אליהם עם הזמן.

הוא הוציא כארבעים ושבעה יסודות זרים, וביניהם סעיפים חמורים ביותר. שנית, הוא פירש את כתבי הדת.

עד היום זהו הפירוש המוסמך ביותר לכתבי הדת הדרוזיים, והיצירה החשובה ביותר בקרב הדרוזים".

זוה יותר משהלפת בגדים

מבוא דרוזים לבוש הגברים לבוש הנשים מקור המנהגים מעמד האישה יציאה ללימודים שליטה של אנשי הדת חקר אישי דיון ומסקנות ביבילוגרפיה

מעמד האישה הדרוזית

נעמי וינר-לוי (2008) אומרת כי האידיאל הנשי בחברה הדרוזית נובע משלוש תכונות: שתיקה, חוסר תנועה וציותנות.

סוניה, אישה דרוזית שוינר-לוי ראינה, אומרת שברור שאצל היהודים גם לא מתייחסים לאישה בכבוד יותר מהדרוזים, אבל האישה היהודייה מתייחסת לעצמה יותר טוב והיא חופשיה יותר. היא תלבש ותעשה מה שהיא רוצה בלי לחשוב מה אחרים חושבים. בדיוק להיפך מהאישה הדרוזית, אשר צריכה לחשוב פעמיים לפני שתעשה או תגיד משהו, ותדאג ותחשוב מה האחרים יגידו על זה.

המשפחות הדרוזיות פטריארכליות, מחייבות את הנשים להישאר קשורות וקרובות לביתן, בדרך זו שומרים על פיקוח גברי.

לפני הלידה המשפחות מאחלות לידת בן זכר, מה שנובע מהאדרת המעמד של האב לאחר לידת בן. אב לבנות מכובד פחות מאב לבנים, וכבר מילדות הבנות עוסקות בעבודות בית ובטיפול בילדים צעירים יותר. הן מורגלות להיות פאסיביות ולהפגין ביישנות בדיבורן, אסור להן וגם לנשים המבוגרות לשבת עם גברים שאינם קרובי משפחה או לא מוכרים להן.



אישה שמסמלת את האידיאל הנשי על פי ההשקפה הגברית



זוה יותר משהלפת בגדים

מבוא דרוזים לבוש הגברים לבוש הנשים מקור המנהגים מעמד האישה יציאה ללימודים שליטה של אנשי הדת חקר אישי דיון ומסקנות ביבילוגרפיה

כבוד האישה הוא מעמד המשפחה

נעמי וינר-לוי (2008) אומרת כי טהרתה של האישה, ביישנותה ושמירת בתוליה, הם אלה שקובעים את מעמד המשפחה והקהילה הדרוזית. הגברים צריכים להגן על הכבוד, המוסר והטוהר שתלויים בהתנהגות האישה. בשבילם הכבוד הוא סמל השליטה של הגבר ופגיעה בכבוד זה מערערת את השליטה הגברית. קיום השליטה הגברית הוא הסיבה לחוקים – אשר קיימים בעיקר לגבי הנשים ולפיהם הנשים צריכות להתנהג, לפעול, לרצות ואף לחשוב בהתאם להם. הכבוד של האישה תלוי בביטוי של בוש בחברת הגברים, בהצגת הנחיתות שלה והצגת הכניעה שלה לפני הגברים. הדאגה והפחד שנשים תפגענה בכבוד המשפחה מהווים סיבות נוספות לשמירת האישה בביתה ולשלילת זכותה ללמוד או לעבוד מחוץ לבית. הדת אוסרת על האישה הדרוזית ללחוץ את יד הגבר הזר או לפתוח בשיחה שאינה הכרחית. אסור לבנות לשחק עם בנים או להשתתף בפעילות שמיועדות להם, ועליהן להישאר תמימות וביישנות. נייזותה של הבת מוגבלת בהרבה מזו של הבן. כמו כן אסור לנשים דרוזיות לעשן, לשתות משקאות אלכוהוליים, ללבוש בגדי-ים, לענוד תכשיטים, לבקר בקונצרטים, בהצגות, בסרטים, במקומות בילוי, לשבת בבתי קפה ולנהוג במכונית.



גבר דרוזי



אפשרויות האישה הנשואה תלויות בליברליות של הבעל; מעמד הנשים טוב יותר אם הן נשואות ואימהות לילדים, ובמיוחד אם הילדים - זכרים. הכלה מצייתת לחמותה ועוזרת לה בעבודות הבית, וגם כאשר הכלה תהיה חמה, היא תשלוט על הכלות של הבנים שלה, וכך עולים מעמד החמה ומידת החופש שלה. אפשרויותיה של הרווקה תלויות בהוריה, ומעמד הנשים הדרוזיות הרווקות והגרורות הוא הנחות ביותר. בניגוד לחוק הישראלי ולחוקי הדת הדרוזית, הגרושה לא מקבלת את זכויותיה במחצית רכוש בעלה, היא גם לא מקבלת את זכותה בהחזקת ילדיה אם היא לא מתנהגת לפי המנהגים המסורתיים הדרוזיים, שכוללים לבוש מסורתי ולא להיות חשופה לגברים זרים. במקרה של אישה שהתאלמנה, היא לא נחשבת לאפוטרופוס של ילדיה, אלא משפחתו של הבעל. אם היא נישאת מחדש, היא מאבדת מיד את האפוטרופסות והילדים נלקחים מרשותה במקרה של מוות, העיזבון של המוריש מתחלק בין הבנים הזכרים, והאישה והבנות מנושלות מזכותן. במקביל מבטיחים בני משפחתו של הבעל או אחיה את מגוריה וכלכלתיה, הם חייבים לטפל בה ולהגן עליה, כי היא נחשבת אישה שאין לה הגנה של גבר לצידה והיא חסרת זכויות בחברה; מצד אחד הם מהווים תמיכה כלכלית, פסיכולוגית ופיזית לגבי האישה, אבל מצד שני האישה מוגבלת בהליכותיה.

זוה יותר משהחלפת בגדים

מבוא דרוזים לבוש הגברים לבוש הנשים מקור המנהגים מעמד האישה יציאה ללימודים שליטה של אנשי הדת חקר אישי דיון ומסקנות ביבילוגרפיה

סתירה בין מצוות הדת ובין מעמד האישה הנחות

נעמי וינר לוי (2008), אומרת כי ליש, אשר חקר בשנת 2000 את ההלכה הדתית והחוקים המשפטיים אצל הדרוזים בהשוואה למנהגי העדה בפועל, מצא שלמרות שהחוקים מעניקים לאישה מידה רבה של שוויון לגבר, בחיי היום יום דגם המשפחות המורחבות הפטריארכליות לא מאפשר שמירה על דינים אלה.

על פי הדת, האישה זכתה בכבוד רב, אבל הגברים הקרובים לאישה ערערו זאת.

רוב הנישואין נעשו בעבר בהחלטת ההורים. למרות שלפי הדת אסור לאלץ את הבת להינשא בניגוד לרצונה, לא תמיד התנהגו האנשים לפי הדת.

במקרה של גירושין, החזרת הגרושה - חזרתה לבעלה אחרי שהתגרשו - אסורה לפי הדת, אבל בפועל זה אינו קיים.

אביבה שוסמן (2006), טוענת כי המעמד הנחות של האישה ידוע בשלושת הדתות המונותאיסטיות, ומעמד הגבר הגבוה יותר ממעמד האישה, קיים בתולדות האנושות, עוד מהגבר והאישה הראשונים.

על פי הדתות היהודית, הנוצרית והמוסלמית - לאדם הראשון תמיד היה מעמד יותר טוב ממעמד חוה. היא הייתה הסיבה לחטאו של אדם, ונענשה להיות כפופה לו. גם בסיפור של חזרתם בתשובה, לא היה לחוה תפקיד חשוב בניגוד לאדם. חוה נתונה בידי אדם לשבט או לחסד.

באגדות של היהודים והנוצרים האדם יוזם את החזרה בתשובה וחוה רק נשמעת לו. האמונה שלה לא חזקה כמו אמונת האדם ולכן כאשר מקריבים קרבן לאלוהים רק האדם עושה זאת. בנקודה זו יש הסכמה מלאה בין שלוש הדתות.

הערה: הדת הדרוזית לא מאמינה בסיפור אדם וחוה ולא לקחה אותו מהאמונה המוסלמית.



זוה יותר משהחלפת בגדים

מבוא דרוזים לבוש הגברים לבוש הנשים מקור המנהגים מעמד האישה יציאה ללימודים שליטה של אנשי הדת חקר אישי דיון ומסקנות ביבילוגרפיה

השפעת היציאה ללימודים

נעמי וינר לוי (2008), אומרת כי במחצית שנות ה-80, נשים דרוזיות פנו לאוניברסיטאות ואחרי כמה שנים הצטרפו נערות מכפרים שונים ושברו את החסמים המסורתיים והחברתיים. אנשי הדת הטילו חרם - ענישה חמורה ביותר המיועדת על פי הדת לרוצחים ונואפים - על משפחות הבנות שיצאו ללמוד.

במחצית שנות ה-80 היה אסור לבנות ללמוד, הסיבות לכך היו:

1. באותן שנים ההורים האמינו שכל הבנות בסוף תינשאנה ותישארנה בבית, לכן אין צורך בהשכלה גבוהה. חבל להשקיע כסף בבנות, כי הן עוברות למשפחת הבעלים שלהם וזה בזבז, לעומת זאת מעט הורים האמינו שהבנות צריכות ללמוד. השכלה גבוהה תהפוך את הבנות לעצמאיות ואסרטיביות. מה שעומד כנגד הנורמות החברתיות והדומיננטיות הגברית המסורתית.

2. אסור לבנות לישון מחוץ לבית ולצאת מהבית ומהכפר בכלל בלי ליווי גבר בן משפחה, גם ללימודים, וגם התוכן של הלימודים נחשב נוגד את הדת והמסורת.

3. הדאגה והפחד שנשים תפגענה בכבוד המשפחה.

4. פניית הבנות לאוניברסיטאות תהפוך אותן לעצמאיות, מה שלא מתאים לאידיאל הנשי.

זוה יותר משהחלפת בגדים

מבוא דרוזים לבוש הגברים לבוש הנשים מקור המנהגים מעמד האישה יציאה ללימודים שליטה של אנשי הדת חקר אישי דיון ומסקנות ביבילוגרפיה

תקופת הלימודים

וינר לוי (2008), טוענת כי בעקבות הלימודים האקדמיים, הנשים נחשפו לשיטות שונות של חקר ודעת, והתפתחה תפיסה שמעודדת חשיבה עצמית ועצמאית ולגיטימיות לחפש ולשאול, וזה מאפשר ערעור על סמכות. ההבנה שאפשר לחיות בצורה פתוחה יותר, לפרש את משמעות החופש, לא נשארה רק בתוך העולם האקדמי, אלא השפיעה על התפיסה של הנשים לגבי המעמד שלהן, לגבי הכוח של הבעת הדעות שלהן והחשיבה לגבי עצמן. מצד שני, הנשים שסיימו את הלימודים והן משכילות, יצרו חשיבה אחרת לגבי הכוח והסמכות של החברה הפטריארכלית, שבה הגבר מכתוב את הכללים. הן יודעות עכשיו שהגבר אינו המקור של הידע ולא יכתוב את מקומן בחברה. תוכני הלימוד חשפו את הנשים בעקבות הלימודים לתאוריות ולפילוסופיות הומניסטיות, שהדגישו את מקום הפרט בחברה שמאמינה באוטונומיה של היחיד, בשוני ממקומו בחברה שגדלו בה המרואיינות, לכן השתנתה השקפתן לגבי היחסים בין הפרט לחברה.

הלימודים האלה הפגישו בין שתי גישות שונות למשמעות הדעת ולתהליכי הלימוד: הנערות נחשפו לערכים דמוקרטיים מערביים אשר שונים מהגישה הסמכותית שנוהגת בחברה שגדלו בה, ובבתי הספר שלמדו בהם וזה ערער לעתים את תפיסת העולם הקודמת.



סנהה היא סטודנטית שאותה ראינה וינר-לוי, והיא אמרה שהלימודים האקדמיים יצרו שינוי חד, כאילו הראו לה את האור, שיוצרת החשיפה לעולם אקדמי. הלימודים השפיעו על אמונת הנשים וזעזעו את תפיסת עולמם, וגרמו לגילוי עולם חדש שעד כה הוסתר מפניהן. היא מספרת כי היה לה הלם מבחינת הלימודים, ללמוד תחומים שלא שמעה עליהם, ולראות איך מתייחסים לבן האדם כבן אדם, איך המורה וההורים צריכים להיות, דברים שמנוגדים לעולם שהיא גדלה בו.

פתאום היא נחשפה לעולם של חופש, חירות האדם וזכותו לבחור, דברים שלא עסקה בהם אף פעם, היא נחשפה לעולם אחר ולאורח חיים מושך. היא נחשפה לאפשרות לנהל את דרך חייה בצורה שונה לגמרי. ואכן היא מתארת שהזהות שלה השתנתה. המרואיינות של וינר-לוי מתארות שינוי בזהותן בעקבות תקופת הלימודים וההשכלה, המאפשרת לפרט להגשים את האני הפנימי.

השינויים לפי המרואיינות היו בשני רבדים: 1. שינוי במחשבה; 2. שינוי בערך העצמי ובתחושת העצמאות והיכולות האישיות.

הנשים שיצאו ללמוד באוניברסיטאות תיארו רצון לעצמאות ולהפחתת תלות בחברה, וערך עצמי גבוה וביטחון. הן אמרו שבתקופת הלימודים התאפשר להם להתחבר עם האני הפנימי ולבחון את זהותן ולגבש את קולן האישי. אלה היו שינויים קיצוניים. שנויים אלה נבעו מתקופת הלימודים ומהלימודים עצמם, וגם מהסביבה החברתית-תרבותית השונה שבה שהו.

זוה יותר משהלפת בגדים

מבוא דרוזים לבוש הגברים לבוש הנשים מקור המנהגים מעמד האישה יציאה ללימודים שליטה של אנשי הדת חקר אישי דיון ומסקנות ביבילוגרפיה

להיות אישה מודרנית ודרוזית באותו זמן

וינר-לוי טוענת כי היום חל שינוי בתפיסת דמות האישה הדרוזית האידאולוגית והוא נובע מן ההבדל בין שתי תפישות:

1. תפישות האישה מבוססות על השקפת העולם הדרוזית וההלכה הדתית.
2. תפישה אחרת מבוססת על התרבות המודרנית שלא שייכת לערכים דתיים.

וינר-לוי אומרת שהיא לא יודעת אם האישה הדרוזית תוכל למצוא דרך לחיות עם התרבות המודרנית וגם להיות דתייה.

למרות שיש שינויים במעמד האישה, עדיין שומרים על נחיתות הנשים ועליונות הגברים.

נאוואל, אחת המראיינות שוינר-לוי ראינה, היא אחת הנשים המתקדמות ביותר מבחינה אקדמית בעדה הדרוזית. היא מועסקת בתפקיד בכיר, בניגוד לשאר הנשים שאחרי הלמודים היו למורות כדי לא להפר איסורים מסורתיים של יציאה מהכפר.

היא אומרת שבגלל שהיא רוב הזמן עסוקה בעבודה שלה, נשאר לה מעט זמן לילדים ולבית ולבעלה, וזה מפריע לה. היא מביאה משכורת גבוהה אך אסור לה להביא עוזרת, קשה לה לעשות שני דברים באותו זמן: להיות אישה עובדת, ולטפל בבית ובילדים. על פי דרישת בעלה אסור לה לנהוג, גם לא לעבודה, למרות שיש לה רישיון. בעלה לא עוזר לה כי אצל הדרוזים הבעל לא מוכן לקחת שום חלק בבית, כי הוא גבר, וגבר דרוזי רגיל להיות כמו מלך. בנוסף לזה הוא לא מאפשר לה ללבוש לבוש לא מסורתי אפילו בבית, וזה עייף אותה מאוד.

אחרי הלימודים - סתירה בין ההשכלה למסורת

וינר לוי אומרת כי עם השיבה לכפר ביקשו הנשים להתחבר לרובד האישי שכלל ערכים של חופש, שוויון וביטוי עצמי, אבל זה לא התאים לדרישות המסורתיות בכפרים הדרוזים שאליהם הנשים היו מחויבות לחזור.

המתח בין מה שלמדו והרצון בעצמאות לבין החיים בקהילה של הכפר הגיע עד רמה של חשש לבריאות הנפשית של הנשים הללו. בגלל המסורת הדרוזית לא הייתה להן אפשרות לעזוב את הקהילה שלהן וגם לא לעבוד בכפר. החזרה לכפר הייתה עבורם הלם כפול לעומת ההלם של היציאה ללימודים.

למרות שהנשים המשכילות הדגישו את השינוי הגדול שחל בהן, הן לא שללו את הזהות הקודמת ואת העבר שלהן. לכן הן מכנים כאן את השינוי כתמורה, שינוי שהבסיס שלו הם שורשים תרבותיים שלא מתכחשים להם.

הנשים שלמדו באוניברסיטאות, אחרי שנחשפו והושפעו מהמנטליות המערבית, נאבקו על זכויות הנחשבות בסיסיות בחברה המערבית: לצאת מהבית, ללמוד ולנהוג, ולא תמיד זכויות אלה מתאפשרות.



זוה יותר מוהחלפת בגדים

מבוא דרוזים לבוש הגברים לבוש הנשים מקור המנהגים מעמד האישה יציאה ללימודים שליטה של אנשי הדת חקר אישי דיון ומסקנות ביבילוגרפיה

מעמד האישה היום

היום קיים שיפור במעמד האישה ובהתייצבות המשפחה ; בהרבה מקומות האישה והבנות יורשות חלקים מהרכוש המשפחתי, וניידותה של האישה גבוהה, בנוסף לזה היא יכולה להשפיע בנושא הנישואין והעבודה. למרות השיפור במעמד האישה הדרוזית, במשפחות רבות לא מקובל שנשים יצאו מהכפר בלי סיבה שנחשבת כמוצדקת, כי זה מפחית מכבודן. למרות כל האיסורים שמגבילים את האישה, כיום נערות רבות לא מציינות לנורמות המסורתיות ונוהגות ברכב, ואנשי הדת מנסים להחרים אותן ואת משפחותיהן מדי פעם. פריצת הדרך שעשו נשים דרוזיות נחשוניות שרכשו השכלה גבוהה השפיעה על החברה וגרמה לשינוי במעמדה של האישה. הנשים האלה יצרו מהפכה כי בגלל ההשכלה שהן רכשו, נשים יכולות לעבוד מחוץ לבית, להתפרנס ולגרום לשינוי חברתי.



זה יותר משהלפת בגדים

מבוא דרוזים לבוש הגברים לבוש הנשים מקור המנהגים מעמד האישה יציאה ללימודים שליטה של אנשי הדת חקר אישי דיון ומסקנות ביבילוגרפיה

שליטה של אנשי הדת

מהדי מחמד אל-קסאס (2008), אומר שהשליטה החברתית היא הכוח שמפעילה החברה או הקהילה על אנשיה. יש שיטות שליטה בעצם החשיבה ובהתנהגות של האנשים במטרה לשמור על מערכות חברתיות ולהפריד בין גורמי סטייה לבין האנשים בחברה.

דת היא השיטה החשובה ביותר של שליטה חברתית בכל התרבויות. השליטה החברתית באמצעות הדת מתבטאת בנורמות, חוקים, ערכים חברתיים, אתיקה וחינוך.

לדת יכולת גדולה לשלוט באנשים, באמצעות הצורך להאמין בה יהיה לדת שלטון חזק. הביקורת של אנשי הדת שונה משאר האנשים בשלטון, כי הדת שולטת במעשים הנראים והנסתרים וגם ברצונות של האנשים, שעלולים להיענש גם עליהם.

הענישה נמשכת במשך חייו של אדם וגם אחריהם.

לאנשי הדת תפקיד חשוב שעשוי לתרום לשינוי חברתי שיפתור את הבעיות בחברה. באמצעות הדת הם יכולים לעשות את השינוי הנדרש שם כי אנשים מאמינים בדת ובתפקידה בטיפול בבעיות.

יתרון הקהילתיות בחברה כפרית

יש בקהילה כפרית סוג של ידידות רבה, קולקטיבית, בין כולם, לכן טבעי למצוא קישורים משלהם.

מה שמאפיין את הקהילה הכפרית הם יחסים טובים בין התושבים והשתתפות בכל האירועים החברתיים; לרוב האנשים יש רקע בחקלאות. אנשי הקהילה הכפרית מכירים זה את זה בגלל השפה, האמונה וההרגלים המשותפים ביניהם. הקהילה הכפרית יחסית קטנה וכל האנשים מכבדים את הערכים והחוקים שנקבעים בה. הקהילה הכפרית מאופיינת בכוח וביעילות השליטה החברתית דרך המסורת וההרגלים והנורמות, כי הם קשורים אליהם, מגנים עליהם ומעבירים אותם מדור לדור. מאפיין אחר הוא קיום השמועות, יש להן חשיבות רבה והן משחקות תפקיד חשוב בהגנה על ההתנהגות הטובות והמתאימות למסורת.



לשמועות יש תפקיד הגנה על המסורת

זוה יותר מוהחלפת בגדים

מבוא דרוזים לבוש הגברים לבוש הנשים מקור המנהגים מעמד האישה יציאה ללימודים שליטה של אנשי הדת חקר אישי דיון ומסקנות ביבילוגרפיה

דוגמה לשליטה של אנשי הדת גם בשנת 2017

האתר (2017) jawlany פרסם שבתאריך 2.3.2017 אנשים דתיים דרוזים מכפר מגידל שמש החליטו לאסור מכירת משקאות אלכוהוליים וסמים בכפר, הם פרסמו את הצהרה זו:

1. איסור מכירת משקאות אלכוהוליים מכל הסוגים בכל המקומות בכפר.
 2. איסור להשכיר מקומות חניה למוכרי משקאות אלכוהוליים.
 3. איסור הגשת משקאות אלכוהוליים באולמות החתונה.
 4. איסור על עיסוק וסחר בסמים, והטלת חרם על כל מי שמתנגד להצהרה זו.
 5. אסור למוכרי המשקאות האלכוהוליים להשתתף באירועים חברתיים, ואסור לבוא איתם במגע במכירה או בקניה.
 6. תוך שבועיים, מי שלא חוזר בתשובה, שמו יפורסם בכל הכפרים הדרוזים ובעיקר בחילוה – מקום קדוש אצל הדרוזים - בשל הטלת חרם עליו.
 7. על כל אדם שעוסק בסחר סמים ומשקאות חריפים, למצוא עבודה אחרת מכובדת ולהתפרנס ממנה.
- אנשי הדת נתנו למקומות שמוכרים משקאות אלכוהוליים 15 ימים כדי שיגמרו את העסק הזה, ואם לא - הם יענשו בחומרה.
- צריך לציין שבעת כתיבת עבודה זו – לא נראה שום תהליך לסגירת חנויות משקאות בכפר ואיש לא סוגר את המסעדה או את הבר שלו.
- לטענתם המטרה שלהם הייתה לשמור על הילדים ובני הנוער רחוקים ממשקאות אלכוהוליים ומסמים בכפר.



זה יותר משהחלפת בגדים

מבוא דרוזים לבוש הגברים לבוש הנשים מקור המנהגים מעמד האישה יציאה ללימודים שליטה של אנשי הדת חקר אישי דיון ומסקנות ביבילוגרפיה

"מקום אנשי הדת הוא במקום התפילה, בחילוה, התפקיד שלהם הוא לעבוד את אלוהים, לא למנוע את החופש של האדם ולא לנהל את ענייני הכפר. אין להם מומחיות הנדרשת כדי לבצע זאת. הזמן והעולם השתנו, ואתם עדיין דנים דברים מטופשים בשביל להטיל את הסמכות שלכם.

"זה טיעון לא נכון, ולפי דעתי זה מחוסר המודעות שלך; יש לאנשי הדת השפעה גדולה על החברה, והם מנהלים את ענייני הכפר יותר טוב מאשר משכילים ואינטלקטואלים וחילוניים, עם כל הכבוד".

עברו 15 ימים וההצהרה שפרסמו אותה אנשי הדת לא השפיעה על אף אחד, אבל גרמה לאנשים לחשוב על דרכים אחרות לפתור בעיות. הן לא קשורות לסמכות של אנשי הדת, אלא מבוססות על הגיון, שוויון ושיתוף פעולה.



התגובה של אנשי הכפר בנושא זה הייתה בשלוש צורות שונות:

1. תמיכה ברעיון
2. הם גיבו את המטרה אך סירבו להעלות את הנושא בדרך זו
3. סירבו להעלות את הנושא, לא תמכו ברעיון ולא הושפעו מזה.

תגובות של האנשים על ההצהרה שכתבו אותה אנשי הדת "אני מקווה שהאנשים בכפר ואנשי הדת המכובדים יהיו מסוגלים לבצע את החרם עד הסוף, בלי זלזול בהחלטה ולהיות מאוד קפדנים לגבי כל מי שלא נכנע להחלטתם של אנשי הדת במגידל שמס ולהעמיד לדין כל מי שרוצה לערער את הערכים שלנו.

"אני תומכת בהחלטתם של אנשי הדת; יש התנהגויות מסוימות שצריך להפסיק לעשות אותן כדי לשמור את מה שיותר מהערכים שלנו. התנהגויות כמו שתיית אלכוהול ועישון נרגילה, בעיקר בקרב בנות וגם הלבוש החשוף והלא מתאים שהן לובשות, התנהגויות אלו גורמות לאבד את זהותנו הלאומית והחברתית.

"עם כל הכבוד למנהגים ולמסורות שלנו, אני חושב שכפי שאנשי הדת האחרים לא כופים את דעותיהם עלינו, אסור להטיל דברים שאתה חושב שהם נכונים על אחרים. אני אדם חילוני, כי אני לא יכול ולא רוצה להיות מחויב בחוקי הדת. לכן אני לא לובש את הלבוש הדתי מתוך כבוד, ואני אתנהג ואלבש מה שאני רואה שהוא נכון. אתם, אנשי הדת, תפסיקו להכריח אותנו לשנות את התנהגותנו.

זוה יותר מוהחלפת בגדים

מבוא דרוזים לבוש הגברים לבוש הנשים מקור המנהגים מעמד האישה יציאה ללימודים שליטה של אנשי הדת חקר אישי דיון ומסקנות ביבילוגרפיה

חקר אישי

ראיון עם אישה דרוזית חילונית אשר לובשת לבוש מסורתי, (סניהה)

מה ההבדל בין הלבוש הדתי לבין הלבוש המסורתי?

"אני לובשת את הלבוש הזה מתחילת חיי, הוא לבוש לא חשוף, אבל לא קשור לדת. מי שלובשת אותו אינה דתיה אבל מסורתית. הוא מתאים לי ולגיל שלי, 53 שנה, גם בגלל שנולדתי במשפחה דתית ושמרנית.

יש שני סוגי הלבוש – השמרני והדתי, הם דומים בצניעות, בשמרנות והם גם לא חשופים. אבל הם שונים זה מזה. אני ונשים כמוני לובשות חליפת טרינגג לעבודה שהיא בדרך כלל חקלאות, ויש הרבה נשים שעושות ספורט בחליפת טרינגג, בנוסף לזה אני לובשת אותה בימים הקרים. אבל לנשים דתיות אסור ללבוש בגדים חוץ מהשמלה הארוכה והשחורה, אפילו אם קר להן, אין להם סוג בגדים אחר בארון. יש להדגיש כי אם אישה דתיה לא לבשה את הלבוש הדתי, אסור לה להיות דתיה שוב. מי שלובשת או מתנהגת בצורה לא מתאימה לנורמות ולדת אסור לה להיות חלק מהקהילה הדתית.

מה מותר לך ללבוש, האם מותר ללבוש מכנסיים, או צבעים לא כהים?

"אין משהו מותר ומשהו לא מותר מבחינת הדת, אבל יש לי גבולות שהחברה קבעה, ולא, אני לא לובשת מכנסיים. כי למרות שאין לאנשי הדת סמכות עליי זה עדיין לא מתאים למסורת, ולא משנה מה הצבע של הבגדים. אני מעדיפה את הצבעים הכהים כמו אדום כהה, כחול כהה, סגול, חום, ירוק כהה ועוד ..

האם את יכולה לנהוג, מה מעכב אותך?

"בדרך כלל אין משהו או מישהו שמונע ממני, אנשי הדת לא יכולים לשלוט בי ובנשים שלובשות את הלבוש המסורתי, כי אנחנו לא מהאוכלוסייה הדתית. יש הרבה נשים שיש להן רישיון, והן לובשות חצאית וכיסוי ראש ונוהגות מכוניות מכל הסוגים, אבל לי אישית יש פחד מהנהיגה, ואני גם לא צריכה לנהוג. בנוסף לזה, אני לא רואה את עצמי ואת הגיל שלי מתאים לעשות רישיון, ולו עשיתי אותו כשהייתי צעירה יותר היה יותר מתאים..

זוה יותר מוהחלפת בגדים

מבוא דרוזים לבוש הגברים לבוש הנשים מקור המנהגים מעמד האישה יציאה ללימודים שליטה של אנשי הדת חקר אישי דיון ומסקנות ביבילוגרפיה

את לובשת את הלוש הזה על פי החלטה שלך?

"אני לובשת את הלוש הזה 53 שנים, אני מאמינה בו בגלל שההורים שלי לימדו אותי להיות שמרנית, והתרגלתי ללוש אותו, אבל בוודאי לא שאלו אותי אם אני רוצה ללוש אותו כי הייתי קטנה מאוד.

האם את רוצה להמשיך ללוש את הלוש זה או לא, למה?

"כן, אין דבר שמונע ממני ללוש בגדים אחרים, אבל אני התרגלתי להתלבש ככה, ואני מרגישה לא נוח ומתביישת ללוש בגדים חשופים. בנוסף לזה, קיימות גם התגובות של האנשים בכפר, שלא יכבדו אותי אם אתחיל ללוש לבוש חשוף בגיל שלי.

מתי עזבת את בית הספר, מתי התחתנת?

"עזבתי בית הספר בכיתה ח', והתחתנתי בגיל 18 עם הבן של דודתי, ואני עכשיו גרושה.

איך את רואה את הלוש של הנשים הלא דתיות?

"לא כל אישה לא דתיה לובשת לבוש חשוף, אבל הלוש החשוף לא מתאים לערכים שלנו. אני מתביישת בבנות שלובשות אותו, ומתביישת במקומן כאשר אני רואה איך הבנים מסתכלים עליהן, ואני חושבת שללוש לבוש חשוף זה חוסר מודעות.

מה את אומרת לבנות שלך ללוש?

"יש לי שתי בנות, אחת מהן דתיה, לכן לא צריך לומר לה דבר, והשנייה לובשת מה שהיא אוהבת, אבל בוודאי שיש גבולות.

מה מותר לה ללוש?

"כל לבוש שמכסה את הגוף, למשל, חולצות עם שרוול קצר, מכנסיים ושמלות לא קצרות מדי".

זוה יותר משהחלפת בגדים

מבוא דרוזים לבוש הגברים לבוש הנשים מקור המנהגים מעמד האישה יציאה ללימודים שליטה של אנשי הדת חקר אישי דיון ומסקנות ביבילוגרפיה

יש בנות דתיות שלא חושבות ללמוד באוניברסיטה או במכללה אחרי בית הספר, האם זה בגלל שזה אולי מתנגש עם הדת?

"לא, מי שיודעת מה כתוב בדת, צריכה ללמוד רק להתקבל בעבודות, וזה בגלל שהיא כבר יודעת את כל המדע. למשל, פיתגורס הוא האב של המתמטיקה, והוא אחד הנביאים לפי הדת שלנו, דוגמה אחרת היא אפלטון שמלמדים את הספרים שלו בכל המכללות והוא גם אחד הנביאים שלנו. אז מי שקרא בדת יודע הרבה מידע חשוב שמלמדים אותו באוניברסיטאות .

מה דעתך בנושא של איסור על נהיגת נשים?

"תראי את החיים שלנו היום: יש בכל בית לפחות שתי מכוניות, אחת לגבר ואחת לאישה, וכך החיים של הבעל ואשתו נפרדו זו מזו; אם הם נוסעים למקום מסוים וכל אחד מהם נוהג במכונית שלו, אז מה קורה למשפחה?!
האב והאם צריכים להיות ביחד תמיד. כאשר האישה נוהגת היא מבטלת חלק מהאחריות של הבעל, וזה מזיק ליחסים בין בני הזוג. אם האישה לא נוהגת, הבעל שלה חייב לקחת אותה למקום שהיא רוצה ואז היא מרגישה נוח יותר, למה לוותר על הדת בגלל דבר קטן כמו זה ?



האם לפי דעתך הלבוש הדרוזי של הנשים מעכב אותן?

"לא, להיפך, הוא מגן עליהן מהרבה דברים מסוכנים, מכסה את גופן, ומבטיח לאחרים שהאישה נקייה וטהורה .



ראיון עם עליה, אישה דתיה ומשכילה

מה את חושבת על הלבוש הדתי שאת לובשת?

"נשים חולמות ללבוש את כיסוי הראש הלבן של הכלות - הינומה - פעם אחת בחייהן, ואני כל יום לובשת אותו; אם אני הולכת ברחוב אני לא מתביישת גם אם הייתי היחידה שמתלבשת ככה; אני מרגישה שאני מיוחדת ושונה מאחרים, אני גאה שאני אחת מהנשים שלובשות זאת.

מה למדת במכללה?

"למדתי חמש שנים אדריכלות והנדסת בניין וגם הוראה במכללת תל חי. אחרי שהתקבלתי לעבודה בבית ספר תיכון במגידל שמס, למדתי שנה אחת מדעי ביולוגיה וראיתי שאני לא נמשכת לתחום הזה למרות שלא הייתי דתייה, אז עשיתי תואר שני במתמטיקה.

עד כמה קשה להיות דתייה ומשכילה ואישה עובדת באותו זמן?

"להיפך, זה לא קשה, דת יכולה להיות פתרון להרבה בעיות מהרבה בחינות. למשל, מבחינה חברתית: נשים דתיות תמיד נפגשות ויושבות ביחד לפחות פעם בשבוע, זאת אומרת שאין אף דתייה שאין לה חברה, ואנחנו הנשים הדתיות קוראים אחת לשנייה "אחותיי".

זוה יותר מוהחלפת בגדים

מבוא דרוזים לבוש הגברים לבוש הנשים מקור המנהגים מעמד האישה יציאה ללימודים שליטה של אנשי הדת חקר אישי דיון ומסקנות ביבילוגרפיה

האם העבודה שלך גורמת לך לעשות דברים מנוגדים לדת ולמסורת ולא מתאימים ללבוש שלך?

"בדרך כלל לא; אם יש מסיבה למורים והם יודעים שאני באה איתם, הם לא הולכים למקומות שיש בהם מוזיקה מודרנית ולא הולכים למסעדות שמוכרים בהן משקאות אלכוהוליים והעישון מותר בהם. אז הם נמשכו לצד שלי ואני לא עשיתי דברים שלא מתאימים לדת .

אומרים שמספר הדתיות בירידה, האם לפי דעתך זה נכון ולמה?

"זה לא בדיוק ככה, מספר הדתיות וכל הדתיים נשאר כמו שהיה, אבל האחוז שלהם משאר האוכלוסייה פחת.

בעבר להיות דתי זה היה דבר תורשתי ועבר מאב לבנו. אבל עכשיו ועם התקדמות העולם החיצוני שהשפיעה על האוכלוסייה שלנו, להיות דתי או דתיה הפך להחלטה אישית. אפילו אם האישה מאמינה בדת, רק מי שיש לה מספיק כוח להיות שונה ולעזוב את הבגדים הצבעוניים והדברים שלא הולכים ביחד עם הדת, היא שהופכת לדתייה. יש גם אתאיסטים שלא מאמינים באלוהים וחושבים שאנחנו, הדתיים, חיים בעולם לא אמתי ושהעולם שלנו עולם פנטזיה.

איך את מגיעה ממקום למקום בלי מכונית?

"רוב הזמן אני הולכת ברגל; הליכה היא סוג של ספורט, כך אני מבצעת פעילות גופנית כל יום ומגנה על בריאותי, וההליכה גם משפרת את מצב הרוח של האדם. אם הבנים שלי בכפר הם מסייעים אותי, וגם החברות שלי בעבודה לוקחים אותי איתן.



האם את משתתפת באירועי סיום הלימודים ובקונצרטים בבית הספר?

"אם המסיבה מתקיימת באולם מסיבות ויש בה הרבה מוזיקה ורעש אני לא משתתפת. אבל בדך כלל המסיבות שבית הספר מארגן אותן הן בלי מוזיקה; נותנים תעודות סיום לתלמידים, אוכלים קצת, ואחרי כך מתחילים המוזיקה והריקוד. אז אני חוזרת הביתה, והרבה מורים עושים כמוני.

איך מסתכלים האנשים בקהילה על האישה הדתייה והמשכילה?

"במבט הראשון רוב האנשים מופתעים, גם התלמידים בבית הספר לא מאמינים שאני משכילה. אני אספר לך על מקרה שקרה עם אחד התלמידים: התלמיד הגיע אלי וביקש להדפיס דבר שנמצא ב'דיסק און קיי'. שאלתי אותו אם הוא רוצה שאני אדפיס את העבודה או שלא, והוא שאל אותי בפנים מופתעות: 'את יודעת איך?!'. אנשים חושבים שאם האישה בלבוש הדתי היא אינה מבינה ואינה יודעת לעשות דברים כמו השאר והיא חסרת ידע במדעים. כאשר נודע לאנשים שאני מורה, הם הופתעו ואמרו: בבית הספר שלנו יש מורה דתיה ולא סתם מורה - היא מורה למתמטיקה ולבושה ככה!

מהם הקשיים שהיו לך כשיצאת ללמוד במכללה? האם נתקלת בבעיות עם המשפחה שלך?

"בזמן שבו יצאתי ללימודים לא היו הרבה בנות שעשו כך, זה לא היה דבר נורמלי, אנשים לא תמכו בהחלטתי. אבל אני לא ישנתי במעונות ובדירות, בכלל לא ישנתי מחוץ לבית - נסעתי למכללה וחזרתי באותו יום, לכן לא היו בעיות.

זוה יותר משהחלפת בגדים

מבוא דרוזים לבוש הגברים לבוש הנשים מקור המנהגים מעמד האישה יציאה ללימודים שליטה של אנשי הדת חקר אישי דיון ומסקנות ביבילוגרפיה

מהם היתרונות והחסרונות של הלבוש הדתי ובמיוחד לבוש הבנות?

"היתרונות הם שהלבוש הזה מגן על האישה, ולא מאפשר לאיש להסתכל עליה ולראות את הגוף שלה לפני שיראה את הדמות שלה, את המוח והחשיבה שלה, הוא לא מאפשר לאחרים לשפוט על האישה מהצורה החיצונית שלה. אין חסרונות.

מה דעתך על לבוש הנשים היום?

"לפי דעתי הלבוש של הבנות היום לא טוב בכלל, למה בנות לובשות לבוש חשוף? כדי להציג את הגוף היפה שלהן לאחרים! כדי לספק את החבר שלה או כדי לספק את האגו שלה? תראי את הלבוש שלך כמה הוא יפה, למה ללבוש בגדים חשופים?

אולי כדי שהלבוש יתאים למזג האוויר?

"למה? יש לכל אדם בית שמגן עליו בדיוק כמו הבגדים; נשים יכולות לשבת בביתן אם חם או קר להן. מי אמר שהלבוש מקרר או מחמם את הגוף, הן יכולות לשתות משקה קר או חם, יכולות להתקלח, להפעיל מזגן, יש אלף ואחת שיטות לחמם ולקרר את הגוף וללבוש לבוש חשוף זה לא הפתרון הכי טוב ביניהם.

האם את חושבת שאישה צריכה ללבוש לבוש דתי כדי להיות

דרוזית אמיתית? למה?

כן, הלבוש והאמונה הם כמו הכנפים של הציפור, צריך שיהיו תמיד באיזון. הציפור לא תוכל לעוף עם כנף אחת ללא השנייה וככה הלבוש הדתי והאמונה, תמיד ביחד, ומי שיש בה אמונה צריכה להשלים אותה עם לבוש דתי.

איך השפיעה יציאתך ללימודים על החשיבה שלך?

"היא לא השפיעה, הערכים השונים וההרגלים החדשים שנחשפתי אליהם לא השפיעו עלי בשום אופן, לא בלבוש ולא במחשבה. הסתכלתי על הדברים האלה רק בגלל הסקרנות ולא יותר ובשבילי הם היו כמו פסל שעמד מולי בדרך.

למה החלטת להיות דתיה וללבוש את הלבוש הדתי למרות החשיפה לעולם האחר?

"פעם הייתי בהרצאה דתית, ושמעתי את האיש הדתי מדבר, והרגשתי שמה שהוא דיבר עליו הוא הדבר שהיה חסר לי הרבה זמן. מצאתי, שהחיים המודרניים, החופש ודברים כאלה הם לא הסיבה לשמחה.

למשל, בעבר השיער שלי היה תמיד קצר, עיצבתי אותו כמו שיער הגברים, צבעתי אותו בכל מיני צבעים, ולבשתי דברים מקובלים ולפעמים בגדים שלא היו מקובלים בכפר, והצורה החיצונית שלי הייתה דבר חשוב מאוד. אבל למרות זאת לא הרגשתי נוח, הייתי ידעתי שחסר משהו, וההרצאה הדתית מלאה את החסר הזה. החלטתי להיות דתיה, ויתרתי על כל הקניות המיותרות והשיער המעוצב כמו הגברים ועל הטיולים. הייתי כבר ברוב המדינות בעולם אבל לא הרגשתי נוח כמו היום. מי שמתעמק בדת ומגלה את הסודות שבה, מרגיש בתענוג אין כמוהו.

כיצד העובדה שאת משכילה השפיעה על הגירושין שלך וחייך אחריהם?

"בגלל שעבדתי והשתתפתי בכלכלה של הבית, היו לי זכויות בבית והוא נשאר בידיי. בנוסף לזה הייתי יכולה לטפל בבית ובכלכלה שלו אחרי הגירושין, ולא הרגשתי שאני צריכה גבר שיגן עלי או יעזור לי; יש נשים רבות שלא נשאר להם שום דבר אחרי הגירושין אבל אני לא כמוהן.

למה לא התחתנת שוב?

"הסיבה הראשונה היא שאין לי ביטחון בגברים בכלל, וזה קרה אחרי שהתגרשתי ובגלל בעלי הקודם. הסיבה שניה היא שיש לי דבר יותר יקר והוא הדת. זאת אומרת שאני לא רוצה לחוות עוד נישואין עם גבר, אלא להתעמק ולהתקדם בדת שלי, ולא לחשוב בדברים אחרים.

- זה לא בגלל שאם את מתחתנת שוב הילדים שלך נלקחים ממך?

לא, הילדים שלי לא קטנים, הם יכולים להחליט עם מי הם רוצים להשאר, זאת לא הסיבה שאני לא התחתנתי שוב.

זוה יותר משהחלפת בגדים

מבוא דרוזים לבוש הגברים לבוש הנשים מקור המנהגים מעמד האישה יציאה ללימודים שליטה של אנשי הדת חקר אישי דיון ומסקנות ביבילוגרפיה

דיון

וינר-לוי מסבירה שהאידיאל הנשי בחברה הדרוזית נובע משלוש תכונות: שתיקה, חוסר תנועה וצייתנות. לטענתה, אישה יהודייה מתייחסת יותר טוב לעצמה מאשר אישה דרוזית. החברה הדרוזית גורמת לאישה להתחשב יותר במה שאומרים עליה. נשים עד כה לא לקחו את הזכויות שלהן, ובגלל המבנה הפטריארכלי שמחייב את שלטון הגבר, הן היו תלויות בהגנה של גבר. גם כאשר החוק הישראלי נותן להם זכויות על רכוש והחזקת ילדים – הן לא לוקחות אותן.

המשפחות הדרוזיות הן פטריארכליות; כדי לשמור על פיקוח גברי הן מחייבות את הנשים להישאר קשורות לביתן וקרובות אליו. מעמד האישה נקבע על ידי הגבר והוא תלוי בבעלה ובילדים שלה. גם בין הנשים בתוך המשפחה יש מעמדות: לנשים נשואות ואמהות לבנים יש מעמד גבוה, לעומת נשים רווקות וגרושות, שמעמדן הנחות ביותר. לחמות יש מעמד וחופש מיוחדים ושליטה על הכלות של בניה.

טהרתה של האישה, התנהגותה, ביישנותה ושמירת בתוליה, קובעים את כבוד האישה. כבוד האישה מסמל את כבוד המשפחה, אשר מסמל את השלטון הגברי. פגיעה בכבוד האישה הינו פגיעה בשליטה הגברית. הצורך של הגברים לשלוט – "לשמור על כבודם" – גורם לאיסורים רבים שחלים על הנשים ולא עליהם.

עבודה זו דנה בלבוש המסורתי אצל הדרוזים במגידל שמס וכיצד משתקף בו השינוי שעובר על החברה.

הטענה המרכזית בעבודה זו: פתיחת הקהילה הדרוזית לעולם המודרני, ומעורבות בקהילה היהודית בישראל, השפיעה על האנשים בכפרים וגרמה לשינויים בחברה. המעורבות התחילה בתחום העבודה, אחריה בלימודים הגבוהים וגם בחיי היומיום.

בפתח העבודה נפרשו התיאוריות המרכזיות:

פרח שרוף אומרת כי הסיבה שהלבוש הדרוזי הדתי צנוע ומיוחד היא השמירה על עקרונות הדת. הוא ארוך, רחב, בצבע כהה ומכסה את כל הגוף ונלבש כל הזמן. הצבעים הכהים מבטאים צניעות מקסימאלית, הצבע הכהה מסמל עומק במחשבה וקשר חזק לדת, הלובשים אותו מחוייבים להימנע מקישוטים העלולים לפגוע בערכים. מקור מנהגי הלבוש הדרוזי הוא הפירושים של אל אמיר אל סיד לאגדות הדת בספר הקדוש של הדרוזים.

אלמוג טוען כי הדת לא משפיעה ולא שולטת בגבר הדרוזי החילוני, אבל לפעמים משפיעה גם על הנשים הלא דתיות. הדרוזים משתלבים בחברה הישראלית, במנהגיה בכלל ובמנהגי הלבוש בפרט, כי על פי חוקי הדת מוטל על הדרוזי להשתלב בחברה שהוא נמצא בה. הוא מוסיף, שלבוש האישה הדרוזית הדתייה מפריד בין האישה והעולם החיצוני; אין לה לבוש אחר, גם לא לחתונתה. מעורבות החברה הדרוזית בחברה הישראלית גרמה לשינוי בהרגלי הלבוש אצל הנשים בפרט ולמאבקים בתוך החברה.

זוה יותר משהחלפת בגדים

מבוא דרוזים לבוש הגברים לבוש הנשים מקור המנהגים מעמד האישה יציאה ללימודים שליטה של אנשי הדת חקר אישי דיון ומסקנות ביבילוגרפיה

הנשים שיצאו ללמוד באוניברסיטאות תיארו רצון לעצמאות ולהפחתת תלות בחברה, וערך עצמי גבוה וביטחון.

אבל כאשר חזרו הנשים **המשכילות הראשונות** לכפר, הן בקשו ונאבקו על זכויות כמו חופש, ביטוי עצמי ומעמד יותר גבוה, אבל הדברים האלה לא התאימו לדרישות המסורתיות בכפרים דרוזים.

ההבדל הגדול בין הרצונות שלהן לבין החיים בכפר גרם למצב קשה: נאסר עליהן לעזוב את הכפר, ונאסר אף לעבוד בו. המשכילות אמנם נאבקו על זכויות בסיסיות, אבל לא תמיד הצליחו. כדאי לציין כי אצל הנשים חל שינוי אבל הן מאד הקפידו שלא לפגוע בזהות התרבותית המסורתית שלהן. בפני הנשים שהפכו למשכילות באותה תקופה עמדה בעיה: להתמודד עם היותן נשים עובדות אשר ממשיות ללבוש לבוש דתי ומסורתי ולהיות עקרות בית באותו זמן. זאת, כאשר הגבר הדרוזי לא עזר לאישתו העובדת בשום אופן, וכך עשה את העבודה שלה יותר קשה.

בגלל ההשכלה שהן רכשו, הנשים חוללו מהפכה והיום הן יכולות לעבוד מחוץ לבית, להתפרנס ולגרום לשינוי חברתי. כך קיים היום שיפור במעמד האישה הדרוזית, היא עכשיו לוקחת הרבה זכויות, חירות לבחור וקצת חופש, אבל למרות כל אלה - אנשי הדת עדיין מנסים לכפות איסורים ולשלוט.

במקור, מעניקה הדת הדרוזית לנשים כבוד רב, שוויון וזכויות. אבל המשפחות הפטריארכליות והגברים הקרובים ערערו זאת, והפקיעו את הזכויות של הנשים והחופש שלהן, בניגוד להלכה הדתית.

שוסמן אומרת כי המעמד הנחות של האישה נמצא בשלושת הדתות המונותיאיסטיות, הוא קיים בתולדות האנושות, עוד מהגבר והאישה הראשונים.

על פי וינר-לוי, במחצית שנות ה-80, נשים דרוזיות יצאו ללמוד באוניברסיטאות, למרות כל האיסורים, וגרמו לשינוי חברתי. הלימודים הפנו את הנשים לחקור, לחפש ולשאול, מה שהוביל לאפשרות של ערעור על סמכות. נשים הבינו שאפשר להיות חופשיות, הבינו שהמעמד שלהן יותר גבוה, שהגבר הוא לא המקור של ידע ולא יכתוב את מקומן בחברה. בעקבות הלימודים הן ידעו יותר בנושא של מקום הפרט בחברה, לכן השתנתה השקפתן לגבי היחסיים בין הפרט לחברה.

החשיפה לערכים דמוקרטיים מערביים אשר שונים מהגישה הסמכותית שנוהגת בחברה שגדלו בה גרמה לערעור תפיסת עולמן של הנערות.

הודות ללימודים חל שינוי בזהותן של הנשים בשני רבדים: הראשון - שינוי בחשיבה, השני - שינוי בערך העצמי.

זה יותר מנהלפת בגדים

מבוא דרוזים לבוש הגברים לבוש הנשים מקור המנהגים מעמד האישה יציאה ללימודים שליטה של אנשי הדת חקר אישי דיון ומסקנות ביבילוגרפיה

בהמשך הוצג שני ראיונות

ראיון עם הדודה שלי סנייה

מהראיון הזה עולה כי אם אישה דתיה לא לבשה את הלבוש הדתי, אסור לה להיות דתיה שוב; לאישה דתייה, שלובשת או מתנהגת בצורה שאינה מתאימה לנורמות ולדת אסור להיות חלק מהקהילה הדתית.

יש נשים חילוניות שלא קשורות לדת, אך מושפעות מהמנהגים והמסורת ולובשות לבוש מסורתי שהוא צנוע וקרוב ללבוש הדתי.

אנשי הדת לא יכולים לשלוט בנשים שמושפעות מהמסורת, אבל הנשים האלה הרבה פעמים מתנהגות כמו דתיות. הנשים האלה בדרך כלל באות ממשפחות דתיות ושמרניות. נשים אלה התרגלו ללבוש מה שהן לובשות, ומתביישות ללבוש בגדים חשופים. הן גם חוששות מהתגובה של החברה, שלא מכבדת נשים חשופות בגיל מעל 40.

לא כל הנשים החילוניות לובשות לבוש חשוף. רוב האוכלוסייה המבוגרת המסורתית חושבת שהלבוש הזה מראה חוסר מודעות, ומתביישות בבנות שלובשות אותו ובבנים שמסתכלים על הבנות האלה. בשביל הנשים המסורתיות כל לבוש שמכסה את הגוף כמו חולצות עם שרוול קצר, מכנסיים ושמלות לא קצרות מדי, הוא לבוש טוב.

הראיון הזה בוצע על מנת להוכיח את טיעוני החוקרים בנושא של השפעת המסורת על חלק מהנשים החילוניות.

בקהילה כפרית כל האנשים מכירים זה את זה ומכבדים את המסורת והנורמות, לכן השליטה החברתית בה חזקה מאוד. בנוסף לזה יש גם לשמועות תפקיד בהגנה על התנהגות ראוויה לכללי המסורת. מגידל שמש היא קהילה כפרית, יש בה כל המאפיינים, אבל בשנים האחרונות זה השתנה ומשתנה.

השליטה של אנשי הדת היום בשנת 2017 לא חזקה כמו שהייתה בעבר. היום אנשים עדיין מנסים לעשות שינוי חברתי שיפתור את הבעיות, אבל הם לא עושים את זה בעזרת כוח אנשי הדת, אלא באמצעות שיטות שמבוססות על הגיון, שוויון ושיתוף פעולה בין אנשי הקהילה, מבוגרים ונערים, גברים ונשים, דתיים וחילוניים.

יש בעבודה התייחסות מיוחדת למחקר של נעמי וינר-לוי שתופס מקום מרכזי בנושא של מעמדן של הנשים והשינוי שגרמו לו.

זוה יותר משהחלפת בגדים

מבוא דרוזים לבוש הגברים לבוש הנשים מקור המנהגים מעמד האישה יציאה ללימודים שליטה של אנשי הדת חקר אישי דיון ומסקנות ביבילוגרפיה

מסקנות מראיון אחר - עם המורה שלי עלייה

מהראיון הזה עולה כי נשים דתיות גאות בלבוש שלהן, ומרגישות שהן מיוחדות בין האנשים האחרים. עבורן כיסוי הראש הוא כמו הינומה של כלה. לא קשה להיות דתייה ולעבוד, הדת עושה את החיים יותר קלים מהרבה בחינות כמו בחינה חברתית. יש ידידות בין הנשים הדתיות, אף אחת מהן לא נשארה לבד, והן כמו אחיות. היא לא הולכת למסיבות עם מוזיקה ורעש בגלל שזה לא מתאים לדת.

העבודה לא גורמת לאישה דתייה להתנהג בצורה מנוגדת לאמונה שלה, ולפעמים גורמת לחברים בעבודה להתנהג טוב יותר.

לבוש האישה מגן עליה, והוא מסמן שהאישה נקייה וטהורה.

הסיבה שיש בנות שלא הולכות לאוניברסיטה היא שבספר הקדוש של הדרוזים נמצא כבר הרבה מידע חשוב שמלמדים אותו באוניברסיטאות, והידע בספר הקדוש רב יותר מהאקדמי.

בעבר להיות דתי היה דבר תורשתי שעבר מאב לבנו. היום זאת החלטה, רק מי שיש לו או לה מספיק כוח להיות שונה ולעזוב את סימני החילוניות, הופך/ת לדתי/ת.

לדעתה, נהיגת האישה במכונית גורמת להתרחקות בין בעל ואשתו, זה גם מוריד מהאחריות של הבעל למשפחה ולבסוף להתפרקותה. כאשר הבעל חייב להסיע את אשתו, היא מרגישה נוח יותר. נשים דתיות אשר לא נוהגות, אף מגנות על הבריאות שלהן בגלל שהן הולכות ברגל ויש להן גם זמן לחשוב ולשפר את מצב הרוח.

אנשים חושבים שאישה בלבוש הדתי היא חסרת השכלה ובוודאי - במדעים.

אישה דתייה משכילה ועובדת מצליחה להשיג יותר זכויות בגירושין, ובגלל שהיא עצמאית היא לא צריכה גבר שיגן עליה.

היא יציאה ללמוד והיא התיחסה לעולם השונה בסקרנות אבל הוא לא השפיע על החשיבה שלה.

האישה הזאת חיפשה את השמחה בהרבה דברים, אבל היא מצאה אותה רק כאשר היא שמעה הרצאה דתית, והיא ידעה שזה מה שהיה חסר לה בחיים. למרות כל ההנאות שהיו לה היא לא הרגישה שמחה. רק התעמקות בדת היא שמביאה עונג.

הלבוש הדתי מגן על האשה, רואה את דמותה, את אופיה, השכלתה ודרך החשיבה שלה ולא את הצורה החיצונית.

לפי דעתה, הבנות היום לובשות בגדים חשופים כדי להציג את הגוף היפה שלהן לאחרים, כדי לספק את החבר שלה או כדי לספק את האגו שלה. יש אלף ואחת שיטות לחמם ולקרר את הגוף וללבוש לבוש חשוף זה לא הפתרון הכי טוב ביניהם.

לא מספיק שהאישה תאמין בדת כדי שתהייה דרוזית אמיתית, הלבוש משלים את האמונה שלה.

זוה יותר משהחלפת בגדים

מבוא דרוזים לבוש הגברים לבוש הנשים מקור המנהגים מעמד האישה יציאה ללימודים שליטה של אנשי הדת חקר אישי דיון ומסקנות ביבילוגרפיה

המסקנות

בעבר, הלבוש הדתי היה מוטל כחובה על כל האנשים בכפרים דרוזים. אבל כאשר הנשים יצאו ללמוד באוניברסיטאות, הן למדו איך לשאול ולחקור, ונחשפו לעולם אחר ושונה, עולם עם מנטליות מודרנית שמאמין בחופש, בחירות האדם ובמעמד הגבוה של הנשים. הדברים האלה אפשרו ערעור על הסמכות של החברה הפטריארכלית, וגרמו לנשים לשאול ולחשוב שאפשר להיות בצרה אחרת, שונה מהחיים בכפרים שלהן.

הנשים המשכילות חזרו לכפרים ובקשו זכויות, חופש, ומעמד יותר גבוה. הן נאבקו על כך עם אנשי הדת והאנשים השמרניים, והצליחו לעשות שינוי חברתי. השינוי הזה גם השפיע על הלבוש של הנשים וגם על השליטה של אנשי הדת.

היום מעמד הנשים יותר טוב, הן חופשיות הרבה יותר, ונשים דרוזיות חילוניות מתלבשות כמו נשים יהודיות חילוניות. בנוסף לזה השליטה של אנשי הדת היום, למרות הניסיונות שלהם, לא משפיעה עוד על הקהילה החילונית בניגוד למה שהיה בעבר.

לפי דעתי, הודות לנשים הנחשונות האלה אנתנו חיים בעולם של חופש וחירות לבחור, לפחות אנחנו, הקהילה החילונית. אני נולדתי אחרי כל המקרים האלה, נולדתי בעולם מלא שוויון, ולא נאבקתי על זכויות הומניות, למרות שלפעמים המסורת משפיעה גם עלי. זה ממש מזל טוב.

מהדוגמה של שליטת אנשי הדת עולה כי אנשי הדת היום עדיין מנסים לעשות שינוי לשפר את ההתנהגות של האנשים בכפר, השינוי שהם רצו לעשות היה טוב למען השמירה על הנערים בקהילה. התגובות של האנשים בכפר היו: 1. תמיכה ברעיון, 2. תמיכה במטרה, 3. סרבו לרעיון.

האנשים לא הושפעו מהניסיון של אנשי הדת לעשות שינוי, לכן האנשים בכפר התאחדו, וניסו כל מה שאפשר לעשות למען השינוי הנדרש באמצעות שיטות שמבווססות על הגיון ושכנוע.

מהמצאים של עבודה זו, עולה כי הדת משפיעה על לבוש הנשים הדתיות וגורמת להן ללבוש לבוש דתי שמרני ולא חשוף, ואנשי הדת שולטים בקהילה הדתית. במקביל לזה, חלק מהנשים החילוניות כן מושפעות מהמסורת ואף לובשות לבוש לא חשוף. הלבוש השמרני, לפעמים נכפה על האישה על ידי ההורים שלה או בעלה, ולפעם הוא בחירה אישית. מי שלובשת אותו יש בהחלטה שלה מספיק כוח לוותר על החיים החילוניים; היא גאה בלבש שלה, מאמינה בו ובתרונות שלו ושהוא לא מעכב אותה. בדרך כלל הנשים המבוגרות חושבות שהלבוש החשוף הוא תוצאה של חוסר מודעות, ומתביישות ללבוש אותו או לראות בנות לובשות אותו וכיצד בנים מסתכלים עליהן. החברה היהודית, לפי המאמר של וינר לוי, השפיעה על חשיבת הנשים שיצאו ללמוד, אבל לפי דברי המרואינת, החברה היהודית לא השפיעה עליה בשום אופן. הנשם הדתיות יכולות ללמוד, להיות משכילות ולעבוד, אבל זה תלוי בליברליות של ההורים ולפעמים של הבעל.

זוה יותר משהלפת בגדים

מבוא דרוזים לבוש הגברים לבוש הנשים מקור המנהגים מעמד האישה יציאה ללימודים שליטה של אנשי הדת חקר אישי דיון ומסקנות ביבולוגרפיה

ביבולוגרפיה

אלמוג, ע., (8/5/2008), דפוסי לבוש והופעה חיצונית בחברה הישראלית, מוסד שמואל נאמן,
<http://www.peopleil.org/details.aspx?itemID=7524&bookid=41>

וינר-לוי, נ., (2008), "נשים דרוזיות נחשונות פורצות דרך", בתוך הדרה חברתית וזכויות האדם בישראל, עורכים:
יאיר רוון, ישראל דורון, ורד סלונים נבו, הוצאת: רמות - אוניברסיטת תל אביב.

פלאח, ס., (2000), הדרוזים במזרח התיכון, ירושלים: אירית מנה.

שוסמן, א., (2006), הצצה אל עולם 'סיפורי הנביאים' במסורת האסלאם" בתוך ג'מאעה, הוצאת אוניברסיטת תל
אביב.

שרוף, פ., (21/12/2008), אתר מאמרים- רשת הפצת מאמרים מקצועיים,
<https://www.articles.co.il/article/31331> הדרוזים

ד. مهدي محمد القصاص, (2008) علم الاجتماع الديني